

Ytringsfriheden og den nye delikatesse

Bredsdorff, Nils

Published in:
Berlingske Tidende

Publication date:
2006

Document Version
Også kaldet Forlagets PDF

Citation for published version (APA):
Bredsdorff, N. (2006). Ytringsfriheden og den nye delikatesse. *Berlingske Tidende*.

General rights

Copyright and moral rights for the publications made accessible in the public portal are retained by the authors and/or other copyright owners and it is a condition of accessing publications that users recognise and abide by the legal requirements associated with these rights.

- Users may download and print one copy of any publication from the public portal for the purpose of private study or research.
- You may not further distribute the material or use it for any profit-making activity or commercial gain.
- You may freely distribute the URL identifying the publication in the public portal.

Take down policy

If you believe that this document breaches copyright please contact rucforsk@ruc.dk providing details, and we will remove access to the work immediately and investigate your claim.

(Bragt i Berlingske Tidende 12. maj 2006)

Ytringsfriheden og den nye delikatesse

Nils Bredsdorff

Ytringsfriheden har to sider. Den blanke side, som skinner ved højtidelige lejligheder, er tryk at spejle sig i. Du har ytringsret, men ikke ytringspligt og som dannet person ved du, at man ikke behøver at sige alt, hvad man tænker. Den anden matte og ridsede side er den side, der bliver brugt. Der er ikke noget tryk ved den. Skrivefrækheden blev den kaldt af enevælden. Den skaber stadig uro i de vante politiske og kulturelle tankemønstre - og på eksportmarkederne.

For to måneder siden skrev 12 forfattere, som har brugt ytringsfriheden et manifest. Det handlede om nødvendigheden af at slide på ytringsfriheden og bruge den. Med de muslimsk opdragede Salman Rushdie, Ayaan Hirsi Ali og Taslima Nareen i spidsen insisterede de frækt på at støtte Jyllandspostens ret til at provokere, tegnernes ret til at tegne kritisk og på, at kritikken af islam skulle fastholdes. Den militante tolkning af islam er en ny type totalitarisme, som må bekæmpes. Ytringsfrihed i brug prøver grænser af, ytringsfrihed i brug er sjældent et høfligt og dannet teselskab. Ytringsfrihed i forhold til fundamentalistiske religioner som islamismen og som den kristne fundamentalisme i USA er blevet en skrammet og livsfarlig affære for mange. 12 tegnere og 12 forfattere og et par redaktører i denne omgang og snesevis af forfattere i Mellemøsten, der har vovet at kritisere og satirisere over Muhammed eller eksistensen af engle og dæmoner i Koranen.

For nylig kom en ny interesseorganisation for tolerance og den gode smag, Co-existence of Civilization, til verden. Den er dannet for at skabe en respektfuld håndtering af eftervirkningerne af Muhammed-krisen. Der er tale om en meget sjælden sammenstimlen af den kulturelle, den politiske og den økonomiske elite. De samles under et fælles krav om respekt, dannelse og god tone – støttet af den velopdragne tænketank Mandag Morgen og dagbladet Politiken. De hævder, at

Muhammedkrisen ikke er et spørgsmål om ytringsfrihed men et spørgsmål om at udvise respekt og hensynsfuldhed over for andre.

Den pæne og magtfulde elite kræver respekt og tolerance – så skal det nok gå – respekt og tolerance, siger erhvervslivets tunge drenge, er globaliseringens grundlag, den nye tids nødvendige moderation. Men store befolkningsgrupper – dem som ikke taler pænt, og dem som rammes af globaliseringen, ser ikke sådan på det. Man kan se Co-Existence og Mandag Morgens og Politikens kampagne som elitens forsøg på at presse en bestemt og meget kortsynet tolkning ned over en vanskelig og modsætningsfyldt situation.

Det drejer sig imidlertid ikke om respekt – man kan ikke vise respekt for noget, man ikke kender – religion, andre skikke eller udsagn. Respekt kræver viden og kendskab og gensidighed. Jeg respekterer ikke imam Abu Labans standpunkter eller islamekspert Jørgen Bæk Simonsens, men jeg anerkender deres ret til at have dem. Det drejer sig om anerkendelse og ret. Jeg skal ikke udvise tolerance overfor Abu Laban eller Søren Krarup, når jeg diskuterer eller kritiserer dem. Jeg skal derimod tolerere, hvad de siger, lige som de skal tolerere, hvad jeg siger. Det er den, der hører der skal tolerere, ikke den der taler – det er fundamentalt i diskussionen af ytringsfriheden.

Anerkendelse af den andens taleret og den andens tolerance over for, hvad andre siger, er en vigtig del af grundlaget for den europæiske retsorden. Respekt udvises af nogen til nogle andre, der har gjort sig fortjent til den. Den kan aldrig være et krav til alle, fordi det er til politisk diskussion, hvad der er respektfuldt og hensynsfuldt, og hvad der er god opdragelse. Det har altid været elitens kulturelle våben mod de udannede eller de kritiske – de kulturradikale, den kunstneriske avantgarde, den kritiske elite er altid blevet kritiseret for manglende god opdragelse af den borgerlige elite. Ingen kan på forhånd beordres til at vise respekt for den katolske kirkes Saligkåningsproces af den døde pave. Men alle skal anerkende dens ret til at argumentere for berettigelsen af det storladne teater.

Langsomt, men sikkert synes den pæne elite at få overtaget . Selv de 12 forfulgte eksperter i den slidsomme brug af ytringsfriheden lykkedes det den pæne elite at feje til side som uansvarlige og overgearede. Heller ikke de danske tegneres skæbner forhindrer eliten i at hævde, at der slet ikke er tale om en trussel mod ytringsfriheden. Antallet af protester stilner af. Pænheden og den mellem menneskelige agtelse og respekt breder sig. Den verdensberømte iranske kunstner, Shirin Neshat blev for nylig groft censureret af Museum of Modern Art i New York for at undgå reaktioner fra det muslimske miljø. Det vækker ingen furore i eliten. Hvem gider i grunden moderne videokunst? Cirklen er sluttet – kort før Jyllandspostens famøse tegninger var det berømte Tate Gallery i London, der frygtsomt fjernede billeder.

Fundamentalisme betyder strid og konflikt, især hvis der er konkurrerende fundamentalismer. Det må også ytringsfrihedsfundamentalister indse efter et halvt års debat. Så hvorfor være så fundamentalistisk med den frihed – når nu alle de pæne mennesker siger, at sagen slet ikke handler om retten til at tale, men om pli. Det betyder kun ganske små forandringer i hverdagen. Hvem vil for eksempel savne at høre Ludvig Holbergs lille heltehistorie fra 1739 om Muhammed læst op i radioen? Den vrimler med sætninger, der får de fleste af Jyllandspostens tegninger til at ligne illustrationer til Koranen.

Hvad nytter det at ribbe op i oldgamle historier, som kun viser manglende respekt for andres glemsomhed? I 1994, ved 300 årsdagen for Voltaires fødsel, var det planlagt at spille hans stykke *Fanatismen eller profeten Muhammed* ved et teater i byen Genève. Stykket var i 1741, dvs. kort tid efter udgivelsen af Holbergs bestseller, en del af opgøret med den katolske kirke selvom titlen antyder Islam. Nu skabte den gamle skrivefrækkert og kritiker igen ballade. Stykket blev taget af plakaten 'af økonomiske årsager' og med en bemærkning om, at det desuden ville have såret mange muslimers følelser. Respekt.

Tariq Ramadan, det pæne selskabs europæiske yndlings-imam, skrev den gang et brev, hvori han hævdede, at det var en klog beslutning. Han afviste at have krævet forestillingen stoppet og skrev, at han kæmpede for ytringsfriheden, "men at

ytringsfriheden må klæde sig i forsigtighed, når det drejer sig om næstens private forhold, deres hengivenhed og levende holdning til det hellige. I kalder det censur, jeg ser her finfølelse, delikatesse”. I februar i år blev sagen taget op af dagbladet *Le Monde* i form af en ny anklage og et nyt svar fra Ramadan, som gentager den subtile sammenhæng mellem forbud og delikatesse.

Men det er ikke alle, der har forstået den ny delikatesse. Borgmesteren i en mindre by på grænsen mellem Schweiz og Frankrig, Saint-Genis-Pouilly, har netop udvist en sand mangel på delikatesse og dermed bragt sit lille samfund i fare. Byens kulturhus kunne være rammen om den respektløse opførelse af Voltaires stykke *Fanatismen eller profeten Muhamed* fra 1741. Lokale islamister protesterede, men manglende finfølelse og respekt fik i stedet den socialistiske borgmester til at tilkalde politiet, og stykket blev spillet trods demonstrationer. Despekt.

Men når alt kommer til alt, hvem gider se Voltaire, eller høre ukendte arabiske forfattere, der ikke kan finde den delikate tone i deres skrivelser, læst op i radioen? Det bliver ikke det store savn at undvære oplæsning i radioen af Nobelpristager, ægypteren Naguib Mahfouz's bog *Gabelawis Children*, som har været forbudt i Ægypten siden 1959 og først for nyligt blevet frigivet – nu med et imprimatur fra en stedlig imam. Som Salman Rusdies *Sataniske vers* handler den bl.a. om Muhammed.

Det kan være lidt vanskeligt i begyndelsen, men efterhånden vænner man sig til slet ikke at ønske at vide, hvorfor professor Nasr Abu Sayeds bog *Critique of Religious Discourse* blev forbudt. Heri skriver han, at de hellige skrifers beretninger om engle og dæmoner nok ikke skal tages helt bogstaveligt. Sayed blev i 1996 dømt som frafalden fra den rette tro og derfor tvangsskilt fra sin kone, der var muslim og ikke kunne være gift med en vantro. Parret blev tvunget til at flygte fra Ægypten. De færreste ved det alligevel, og endnu færre bekymrer sig, så hvorfor ikke udvise lidt pli og lade være med at træde på Ramadans tå. Han bor i Schweitz, fordi hans far blev forvist fra Ægypten. Delikatesse! Og træk så ikke Salman Rushdie frem igen, vel?

Og hvad nu med de 12 PET-beskyttede tegnere, de 12 også dødstruede forfattere – og alle de andre som respektfuldheden tilsiger at vi undlader at tale om? Sig mig, hvor svært kan det være? De viser jo netop, hvor nødvendigt det er med delikatesse og respekt for andres tro.